

*Laulava tulipäähippiäiskoiras esittelee päälään oranssia väriä usein tarkoituksella, jolloin se on helposti havaittavissa.
Helsinki 15.6.2017. MICHA FAGER*

Tulipäähippiäinen

tulee vauhdilla

**Tulipäähippiäinen on runsastunut nopeasti viime vuosina.
Rariteettikomitea ei tarkasta lajin havaintoja vuoden 2020 alusta
alkaen. Määrittämisessä on silti syytä olla tarkkana.**

Tulipäähippiäisnaaraalla on usein hyvin selvästi oranssia väriä pääläella, toisin kuin hippiäisellä. Kuvassa on aikuinen (+2kv) naaras. Ruotsi 9.4.2015, BJÖRN MALMHAGEN

Kaikissa tilanteissa koiraan pääläen oranssi väri ei välttämättä näy kovin selvästi. Kuvassa on nuori (2kv) koiras. Ruotsi 20.4.2013. BJÖRN MALMHAGEN

Suomen ensimmäinen tulipäähippiäinen havaittiin Ahvenanmaalla, Lemlandin Lågskärin lintuasemalla 19.12.1968–7.1.1969. Varsin pitkään laji pysytteli suurharvinaisuutena: ennen 2000-lukua havaittiin yhteensä vain 14 yksilöä. Viime vuosina runsastuminen on ollut voimakasta: yli kaksi kolmasosaa havainnoista on 2010-luvulta.

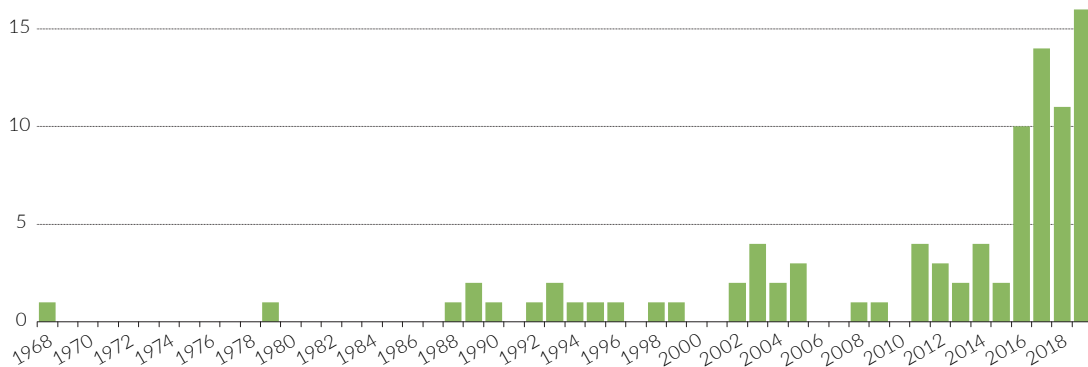
Alkuvuosina havainnot painottuivat selvästi eteläiseen Suomeen sekä lintuasemasaarille Ensimmäistä reiviä pitäneitä yksilöä bongattiin joukolla heinä–elokuussa 1993 Kuopiossa. Sittemmin laulavien osuus havainnoista on kasvanut. Valtaosa kaikista havainnoista on toistaiseksi rannikolta tai rannikon tuntumasta,

pohjoisin havainto on Oulusta.

Suomen havaintojen lisääntyminen linkittyy lajin voimakkaaseen runsastumiseen lähimmillä esiintymisalueillaan. Ruotsissa ensimmäinen pesintä todettiin vuonna 1990, mutta nykyinen pesimäkanta on jo vähintään tuhansia, ehkä kymmeniä tuhansia pareja. Myös Virossa ja Norjassa tulipäähippiäinen on yleistynyt nopeasti, eikä havaintoja enää tarkasteta.

Helppo tuntea... tarkkuutta vaaditaan silti

Hyvin nähtynä tulipäähippiäinen ei aiheuta juurikaan määrittelyongelmia. Helppoimmat erot tavalliseen hippiäiseen ovat pään kuvioissa: tulipäähippiäisellä on kaikis-

Suomen ensimmäinen tulipäähippiäinen havaittiin vuonna 1968. Sen jälkeen 1970-luvulla havaittiin vain yksi yksilö, 1980-luvulla kolme ja 1990-luvulla yhdeksän yksilöä. Vuodesta 2011 laji on havaittu vuosittain, ja sittemmin havaintomäärät ovat kasvaneet nopeasti. Vuoden 2019 havaintomäärä tulee kasvamaan jonkin verran, sillä kaikkia havaintoja ei ole vielä tarkastettu.

Sekä tulipäähippiäisen että tavallisen hippiäisen ikä määritetään lähinnä pyrstösulkien muodosta. Kuvan tulipäähippiäinen on nuori (2kv) teräväkärkisten pyrstösulkien perustella. Muoto voi olla arvioitavissa myös hyvistä maastovalokuvista. Kuvan linnulla on vain niukasti oranssia sävyä pääläella, joten se on naaras. Kirkkonummi, Rönnskär 13.4.2017. PETTERI LEHIKONEN

Tällä oletetulla hippiäisen ja tulipäähippiäisen risteymällä (nuori koiras, vasemmalla) pään kuviot ovat molempien kantalajien puolivälistä ja hartioilla on tulipäähippiäismäinen kellertävä laikku. Oikealla on vertailuksi tavallinen hippiäinen. Falsterbo, Ruotsi 12.10.2012. BJÖRN MALMHAGEN

sa puvuissa voimakas musta silmäjuova ja valkoinen silmäkulmanjuova, jotka molemmat puuttuvat tavalliselta hippiäiseltä. Pääläen sivun mustat juovat ovat hyvin leveät. Koiraan pääläella on hyvin laajalti räikeän oranssia väriä, joka näkyy hienosti laulavan yksilön pörhistäessä höyheniään. Toisinaan väri kuitenkin näkyy heikosti linnun tai pääläen höyhten asennosta johtuen.

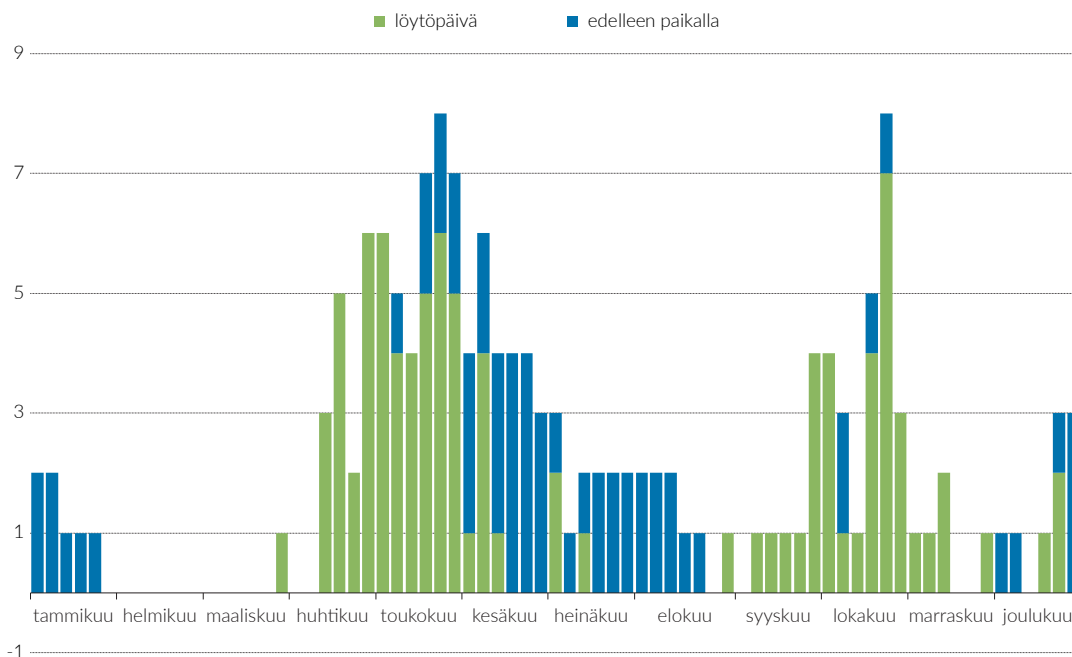
Toisin kuin tavallisella hippiäisellä, tulipäällä myös

naaraalla saattaa olla pääläella melko laajasti oranssia väriä. Koiralla oranssia väriä on kuitenkin vielä laajemmin ja se on sävyltään voimakkaampaa. Varma sukupuolen määrittäminen vaatii siis huolellisuutta, ja saattaa vaatia rengastustilanteessakin pääläen höyhten tyvien värityksen tarkistamista.

Tulipäähippiäinen on ikään kuin värikkäämpi versio tavallisesta hippiäisestä. Hartioilla tulipäähippiäisellä on nähtävissä räikeän vihreänkellertävä laikku ja yläpuolen värisävy on voimakkaamman vihreä kuin tavallisella hippiäisellä. Myös tertiaalien värityksessä on lajien välillä eroa: hippiäisen tertiaaleissa on hyvin leveä valkoinen kärki, tulipäällä vaalea kärki on kapeampi ja voi kuluu kokonaan pois.

Huolimattomasti katsottuna tulipäähippiäisen voi sekoittaa myös hippiäisuunilintuun. Viimeksi mainittu on kuitenkin muun muassa keltainen yläperä ja pääläella vain kapea kellertävä juova.

Kompastuskiven määrittäminen tuovat mahdolliset

Suomessa tulipäähippiäisiä löydetään eniten keväällä, huhtikuun lopulla ja toukokuussa. Toinen esiintymishuippu ajoittuu loppusyksyyn.

risteymät. Niiden syntyminen on todennäköisintä juuri kannan levittäytyessä uusille alueille. Esimerkiksi Ruotsin ensimmäinen pesimähavainto vuonna 1989 oli sekapesintä hippiäisen kanssa, ja Suomessa havaittiin kesällä 2017 poikasia ruokkiva tulipäähippiäiskoira, jonka ruokkimat poikaset olivat kuitenkin todennäköisesti tavallisen hippiäisen poikasia.

Äänistä helpoin huomata

Tulipäähippiäisen laulu muistuttaa tavallisen hippiäisen laulua ja on sävelkorkeudeltaan samaa luokkaa. Laulun rytmi poikkeaa kuitenkin huomattavasti ja on siten varsin helposti tunnistettava, kunhan siihen vain hoksaa kiinnittää huomiota.

Kutsuäänit ovat niin ikään varsin hippiäismäisiä, mutta hiukan karkeampia. Äänen on kuvattu sijoittuvan hippiäisen ja pyrstötiäisen sirahtelujen välimaastoon. Vaikka ero äänissä ei ole suuri, kutsuääni on osoittautunut maastotilanteissa käyttökelpoiseksi. Moni suomalainen tulipäähippiäinen on huomattu ensin nimenomaan kutsuäänien perusteella.

Jatkuuko Suomen valloitus?

Kaikki viittaa tällä hetkellä siihen, että tulipäähippiäinen tulee runsastumaan entisestään. Lajipuhdasta ensemblesintää voinee odotella jo lähivuosina, vaikka pesinnän varmistaminen onkin hippiäislajeilla melko hankalaa. Laji levisi Ruotsiin erittäin nopeasti, ja havainnot ovat runsastuneet nopeasti myös Virossa.

Suomessa ja Virossa useimmat reviihävainnot ovat tähän mennessä lähinnä melko iäkkäistä kuusivaltaisista metsistä, mutta Etelä-Ruotsissa laji on valloittanut etenkin tiheät nuoret istutuskuusikot ja on niissä paikoin jopa runsain laji. On mahdollista, että tulipäähippiäistä alkaa Suomessakin löytyä nuorista kuusikoista parhaiden reviirien tullessa täyteen. Toisaalta on hyvä muistaa, että pienikokoisena lajina tulipäähippiäinen on altis voimakkaalle kannanvaihteluille, ja esimerkiksi poikkeuksellisen ankara talvi voi katkaista suotuisalta näyttäneen kehityksen.

Kuuntele hippiäisen ja tulipäähippiäisen ääniä
www.birdlife.fi/jarjesto/julkaisut/linnut/linnut-extra